

บทที่ 2

การสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1. ความหมาย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) บัญญัติไว้ว่า

"การสอบสวน" หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

ดังนั้นการสอบสวนจึงมีขึ้นเมื่อเกิดความผิดอาญาขึ้นแล้ว ซึ่งต่างกับการสืบสวน โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) บัญญัติว่า "การสืบสวน" หมายความว่า "การแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด" อันแสดงว่าเป็นการ กระทำที่ เกิดก่อนการกระทำผิดอาญา หรือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนเมื่อ เกิดการกระทำผิดอาญาขึ้นแล้วก็ได้

สำหรับการสอบสวนนั้น เป็นการกระทำอันเกี่ยวกับ

ก. การรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ และการจัดให้ไต่มาซึ่งพยานเหล่านั้น

ข. การดำเนินการอื่น ๆ เช่น การควบคุมผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวน การนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาล การทำบันทึกในกรณีผู้ต้องหาไม่ยอมให้การ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

ก. ทราบข้อเท็จจริง เช่น มีผู้กล่าวหา พนักงานสอบสวนก็ต้องสอบสวน เพื่อให้ทราบว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ผู้ถูกกล่าวหาทำความผิดอาญาหรือไม่

ข. พิสูจน์ความผิด คือ ค้นหาพยานหลักฐานจนแน่ชัด โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดจริง

ค. เอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ¹

2. การสอบสวนเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาอย่างไร

การฟ้องคดีอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเห็น
ผู้มีอำนาจจะกระทำได้คือ

ผู้เสียหาย

พนักงานอัยการ²

ถ้าผู้เสียหายประสงค์จะฟ้องคดีอาญาเอง มาตรา 162 (1) บัญญัติว่า ศาลจะ
ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ และมาตรา 167 บัญญัติว่า ถ้าคดีมีมูล ให้ศาลประทับ
รับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป ถ้าคดีไม่มีมูลฟ้อง ให้ศาลพิพากษายกฟ้อง

ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์แล้ว มาตรา 162 (2) บัญญัติว่า ไม่จำเป็นต้อง
มีการไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นสมควร จะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้ต่างกันเพราะ มาตรา 120 ใ้บัญญัติบังคับพนักงาน
อัยการ ก่อนจะทำคดีมาสู่ศาลว่า ห้ามมิให้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการดำเนินการ
สอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน ดังนั้นพนักงานอัยการจะฟ้องคดี คดีนั้น ๆ จะต้องผ่านการ
สอบสวนมาก่อน อันเป็นการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ พนักงานสอบสวน
และพนักงานอัยการมาแล้ว การที่ศาลจะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องอีก จึงไม่จำเป็น แต่
การสอบสวนนั้นจะต้องเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายด้วย

¹ หนึ่ง ภาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พระนคร: ตีรณสาร, 2514), หน้า 56.

² ประเทือง กীরติบุตร, ความเป็นธรรมในการฟ้องคดีอาญา (เอกสารวิจัยส่วน
บุคคลในลักษณะสังคมจิตวิทยา นักศึกษาวินิจฉัยป้องกันราชอาณาจักร, 2516), หน้า 67.

การสอบสวนที่ขอช่วยกฎหมาย คือ³

1. ทำโดยพนักงานสอบสวนที่กฎหมายกำหนด
2. การสอบสวนนั้นอยู่ในเขตอำนาจของพนักงานสอบสวน
3. วิธีการสอบสวนถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จะเห็นได้ว่าการฟ้องคดีอาญานั้น จะต้องดำเนินการตามลำดับขั้นตอน มิฉะนั้นศาลจะไม่รับพิจารณา ที่เป็นเช่นนี้เพราะคดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในร่างกายของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง และเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชนส่วนรวมด้วย หากยอมให้มีการพิจารณาคดีอาญากันโดยง่ายแล้ว จะมีผลเสียหายแก่ขนบการยุติธรรมเกิดขึ้นหลายประการ โดยอาจจะมีการแก่งนำเรื่องราวที่ไม่มีมูลความจริงมาฟ้องร้องผู้บริสุทธิ์ ทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องเดือดร้อนเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็น แต่อย่างไรก็ดี และสำหรับความผิดที่กระทบถึงความสงบสุขของประชาชนส่วนรวมนั้น ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย แม้เอกชนจะมีส่วนเสียหายเป็นพิเศษด้วย ก็ไม่สมควรที่จะให้เอกชนดำเนินการฟ้องร้องคดีแต่โดยลำพัง เพราะถ้ายอมเช่นนั้นแล้ว เอกชนอาจจะเห็นประโยชน์ของตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม อีกประการหนึ่ง การกระทำผิดบางประเภท ผู้กระทำผิดได้ใช้เครื่องมือและวิธีการอันเป็นพิเศษซับซ้อน ซึ่งการดำเนินการคดีของโจทก์จำเป็นจะต้องอาศัยวิธีการค้นคว้าหาพยานหลักฐานเป็นพิเศษเช่นกัน ซึ่งจะกระทำได้ก็จะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะทั้งทางด้านกฎหมายและข้อเท็จจริง ถ้าคดีเหล่านี้ปล่อยให้เอกชนดำเนินการคดีเองแล้ว ยากที่จะค้นคว้าหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของคนร้ายได้

005369

การไต่สวนคดีที่ผู้เสียหายนำมาฟ้องเองนั้น คงมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อมิให้มีการนำเรื่องราวที่ไม่เป็นความจริงมากล่าวหาผู้บริสุทธิ์เท่านั้น ทั้งนี้เพราะคดีเช่นนี้เป็น

³ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

คดีที่กระทบกระเทือนต่อตัวผู้เสียหายโดยเฉพาะ ถ้าเรื่องใดกระทบทั้งตัวผู้เสียหายและ
กระทบกระเทือนความสงบสุขของประชาชนส่วนรวมแล้ว พนักงานอัยการและพนักงาน
สอบสวนจะต้องดำเนินการควบคุมตัวผู้เสียหาย

การสอบสวนคดีอาญาจึงไม่เฉพาะแต่เพื่อป้องกันการแก่งแย่งฟ้องผู้บริสุทธิ์ดังกล่าว
ในคดีที่มีผู้เสียหายเฉพาะตัวร่วมกับความเสียหายของส่วนรวมเท่านั้น ยังเพื่อพิสูจน์การ
กระทำของผู้ถูกกล่าวหาให้ศาลเชื่อว่าได้กระทำความผิดจริง และสมควรได้รับโทษตามตัวบท
กฎหมายอีกด้วย และด้วยเหตุนี้หลังจากการสอบสวนเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจคำ
เนินคดีต่อไปในชั้นศาลหรืออาจไม่ดำเนินคดีก็ได้ในกรณีหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนไม่
น่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้กระทำความผิด การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิด ฯลฯ

3. ผู้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการ
สอบสวนคดีได้แก่ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ

3.1 ใครคือพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 2 (6) หมายถึงเจ้าพนักงานซึ่ง
กฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนอันได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

3.1.1 ในจังหวัดพระนครธนบุรี ได้แก่บุคคลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18
วรรค 2 คือข้าราชการตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า

3.1.2 ในจังหวัดอื่น ได้แก่บุคคลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 18 วรรคแรก

คือ

ก. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

ข. ปลัดอำเภอ

ค. นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป หรือเทียบเท่า

3.1.3 คดีความผิดซึ่งทำขึ้นนอกราชอาณาจักร (เช่นตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 7, 8, 9) ได้แก่ บุคคลดังที่ระบุไว้ในมาตรา 20 คือ

ก. อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษากฎหมายแทน

- ข. พนักงานสอบสวนที่ได้รับมอบหน้าที่จากอธิบดีกรมอัยการ หรือ
 ผู้รักษาการแทน
- ค. พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหาถูกจับอยู่ในเขตอำนาจ
- ง. พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่น หรือบุคคลผู้ได้รับความเสียหายได้ฟ้องร้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

หมายเหตุ เฉพาะในกรณี 3.1.3 ค. และ ง. อำนาจสอบสวนเกิดขึ้นเฉพาะในกรณีจำเป็นในระหว่างรอคำสั่งจากอธิบดีกรมอัยการเท่านั้น

สำหรับพนักงานสอบสวนในจังหวัดอื่นตาม 3.1.2 นั้น จะเห็นได้ว่ามีทั้งฝ่ายปกครองและฝ่ายตำรวจ แต่ในทางปฏิบัติมักจะกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่ฝ่ายเดียวเป็นพนักงานสอบสวน โดยตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 มาจนกระทั่งบัดนี้ ปรากฏว่ามีการสับเปลี่ยนอำนาจสอบสวนในระหว่างพนักงานสองฝ่ายดังกล่าวกันมาหลายครั้ง คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2478 - 2481 อำนาจสอบสวนอยู่กับอำเภอฝ่ายเดียว ปี พ.ศ.2482 - 2487 อำนาจสอบสวนโอนมาอยู่กับตำรวจฝ่ายเดียว ปี พ.ศ.2488 อำนาจสอบสวนอยู่กับตำรวจและอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ปี พ.ศ.2489 - 2502 อำนาจสอบสวนก็กลับมาอยู่กับนายอำเภอ โดยนายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งให้ตำรวจทำการสอบสวน ปี พ.ศ.2503 - 2506 ได้ให้อำนาจสอบสวนอยู่กับตำรวจและอำเภอ (และฝ่ายจังหวัด) อีกครั้งหนึ่ง โดยให้นายอำเภอเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน และในที่สุดคือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 โดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ที่ 1/2506 อำนาจในการสอบสวนได้โอนจากพนักงานฝ่ายปกครองไปอยู่แก่ตำรวจฝ่ายเดียวจนถึงปัจจุบัน⁴

3.2 ใครคือพนักงานอัยการ ตามความหมายทั่วไปหมายถึง พนักงานอัยการ

⁴อมร จันทรสมบูรณ์, "อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องในขบวนการยุติธรรม ทางอาญาของไทย," บทคัดย่อ, เล่มที่ 30, ตอน 4 (2516), หน้า 621.

กรมอัยการ อันเป็นนายแผ่นดิน⁵ ซึ่งได้แก่ข้าราชการอัยการ⁶ ผู้ดำรงตำแหน่งดังต่อไปนี้

- (1) อธิบดี
- (2) รองอธิบดี
- (3) อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา
- (4) อัยการพิเศษฝ่ายคดี
- (5) อัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ
- (6) อัยการพิเศษประจำเขต
- (7) อัยการประจำกรม
- (8) อัยการจังหวัด
- (9) อัยการประจำกอง
- (10) อัยการจังหวัดผู้ช่วย
- (11) อัยการผู้ช่วย
- (12) ผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ซึ่งการบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนชั้น ตลอดจนการพ้นจากตำแหน่ง อยู่ในความควบคุม และให้ความเห็นชอบโดยคณะกรรมการอัยการ เรียกโดยย่อว่า ก.อ. ประกอบด้วย รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย เป็นประธาน อธิบดีกรมอัยการ เป็นรองประธาน รองอธิบดี อัยการพิเศษฝ่ายปรึกษา อัยการพิเศษฝ่ายคดีและอัยการพิเศษฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการ อัยการโดยตำแหน่ง และกรรมการอัยการผู้ทรงคุณวุฒิอีกสามคน ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าแต่งตั้ง ซึ่งต้องมีคุณวุฒิเป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต หรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่วิชา กฎหมายชั้นเนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม หรือสอบไล่สำเร็จวิชา

⁵ พ.ร.บ.พนักงานอัยการ พ.ศ.2498, มาตรา 4 และ 6.

⁶ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2503, มาตรา 12.

กฎหมายของคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ.2476 หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศซึ่ง ก.อ.เห็นว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตสภาไม่น้อยกว่ายี่สิบห้าปี และเป็นข้าราชการบำนาญ ซึ่งเคยทำงานในหน้าที่พนักงานอัยการมาแล้ว⁷

บุคคลผู้จะเข้าเป็นข้าราชการฝ่ายอัยการจะต้องสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นอัยการผู้ช่วย โดยจะต้องมีคุณสมบัติ คือ

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบสามปี
- (3) เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- (4) (ก) เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิตหรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่วิชา

กฎหมายชั้นเนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม หรือสอบไล่สำเร็จวิชากฎหมายจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ.2476 หรือสอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศซึ่ง ก.อ.เห็นว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และ

- (ข) สอบไล่ได้วิชากฎหมายจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

- (5) เป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (6) ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกพักราชการ
- (7) ไม่เป็นผู้ที่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (8) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 32, และมาตรา 33.

- (9) ไม่เป็นผู้เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากทางราชการ เพราะกระทำผิดวินัย
- (10) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (11) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายทุพพลภาพ หรือเป็นโรคที่ระบุมไว้ในกฎกระทรวง
- (12) เป็นผู้ที่คณะกรรมการแพทย์มีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน ซึ่งคณะกรรมการอัยการจะได้กำหนดตัว ใ้ตรวจร่างกายและจิตใจแล้ว และคณะกรรมการอัยการได้พิจารณารายงานของแพทย์เห็นว่าสมควรรับสมัครได้

เว้นแต่ถ้าผู้ใด

- (1) สอบไล่ได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศซึ่งคณะกรรมการอัยการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และสอบไล่ได้เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิตหรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้ทางสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (2) เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต หรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้วิชากฎหมายชั้นเนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม หรือสอบไล่สำเร็จวิชากฎหมายจากคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2476 และสอบไล่ได้ชั้นเกียรตินิยมทางสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา หรือสอบไล่ได้ปริญญาโททางกฎหมายไทย แล้วได้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายตามที่คณะกรรมการอัยการกำหนดเป็นเวลาไม่ต่ำกว่าสองปี หรือ
- (3) สอบไล่ได้ปริญญาเอกทางกฎหมายไทย

เมื่อคณะกรรมการอัยการได้พิจารณาและสอบสวนเห็นว่า เป็นผู้มีความรู้ตามคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่ง

อัยการผู้ช่วย และสมควรที่จะรับก็ให้รัฐมนตรีบรรจเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่ง
อัยการผู้ช่วยได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และอัตราส่วนของจำนวนผู้สอบคัดเลือกได้
ซึ่งคณะกรรมการอัยการจะได้อำหนด⁸

พนักงานอัยการ กรมอัยการ อันเป็นนายแผนดินดั่งกล่าว มีอำนาจหน้าที่ใน
การดำเนินคดีความทั้งหลายในนามของรัฐบาล

(1) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาและตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่า เป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการหรือพนักงาน
อัยการ

(2) ในคดีแพ่ง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลในศาลทั้งปวง
กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการ
หรือพนักงานอัยการ

(3) ในคดีแพ่งหรืออาญา ซึ่งเจ้าพนักงานถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำ
ไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรืออาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำ
ตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งได้สั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วมกับเจ้า
พนักงานกระทำการในหน้าที่ราชการก็ดี เมื่อเห็นสมควร พนักงานอัยการจะรับแก้ต่าง
ก็ได้

(4) ในคดีแพ่งที่เทศบาลหรือสุขาภิบาลเป็นโจทก์หรือเป็นจำเลย ซึ่งมีใช้
เป็นคดีที่พิพาทกับรัฐบาล เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควรจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างก็ได้

(5) ในคดีแพ่งที่นิติบุคคล ซึ่งได้มีพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา
จัดตั้งขึ้น เป็นโจทก์หรือเป็นจำเลย และมีใช้เป็นคดีที่พิพาทกับรัฐบาล เมื่อพนักงานอัยการ
เห็นสมควร จะรับว่าต่างหรือแก้ต่างก็ได้

⁸ พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ.2503, มาตรา 14 และ 23.

(6) ในคดีที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องเองไม่ได้ โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควร พนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ได้

(7) ในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษบุคคลใดโดยลำพัง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ปล่อยผู้นั้น เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควร จะฎีกาก็ได้

(8) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญานั้น และในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ⁹

จึงเห็นได้ว่า อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของพนักงานอัยการ เป็นเพียงส่วนเดียวของอำนาจและหน้าที่ของ ^{ศาลชั้นต้น ?} พนักงานอัยการ เท่านั้น ซึ่ง มาตรา 2 (5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า "พนักงานอัยการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้จะเป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจ เช่นว่านั้นก็ไต่"

ในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากพนักงานอัยการจะเป็นพนักงานสอบสวนเสียเองในกรณีความผิดนอกราชอาณาจักรแล้ว พนักงานอัยการจะเกี่ยวข้องกับการสอบสวนก็ต่อเมื่อ พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ ได้ทำการสอบสวนคดีอาญาเรียบร้อยแล้ว และเสนอความเห็นสรุปเสนอพนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง ดังจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 3

4. อำนาจในระหว่างสอบสวน

เพื่อให้การสอบสวนคดีอาญาดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งกล่าวข้างต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการดังต่อไปนี้

⁹พ.ร.บ.พนักงานอัยการ พ.ศ.2498, มาตรา 11.

4.1 อำนาจในการออกหมายเรียก หรือเรียก ใ้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 52 ว่า
 "การที่จะให้บุคคลใดมาที่พนักงานสอบสวน หรือมาที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้น
 ผู้ใหญ่ หรือมาศาลเนื่องในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดี หรือการ
 อย่งอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ จักต้องมีหมายเรียกของพนักงานสอบสวน
 หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือของศาลแล้วแต่กรณีที่พนักงานสอบสวน
 หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ย่อมมี
 อำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก"

ดังนั้นพนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจเรียก หรือออกกฎหมายเรียกบุคคลใด
 มาที่พนักงานสอบสวน เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน แต่ดำเนินการสอบสวนนั้นจำเป็นจะ
 ต้องมีการออกหมายอาญา อันได้แก่หมายจับ และหมายค้น หรือจะต้องมีการจับหรือค้น
 บุคคลหรือสถานที่ใดแล้ว กฎหมายไม่ได้ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนที่จะกระทำได้โดยตรง

ในกรณีออกหมายอาญานั้น มาตรา 58 (1) บัญญัติว่า ถ้าเป็นหมายจับ
 ผู้ต้องหาที่มีไ้ค้อยู่ในอำนาจศาล ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และ
 (3) ถ้าเป็นหมายค้น ได้แก่ ศาล หรือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่
 ดังนั้น การออกหมายจับก็ดี การออกหมายค้นก็ดี พนักงานสอบสวนมีอำนาจกระทำได้ก็
 ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนผู้นั้น เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในขณะเดียว
 กันเท่านั้น (พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีบัญญัติใน มาตรา 2 (17))

ในกรณีจับหรือค้นก็เช่นเดียวกัน พนักงานสอบสวนจะกระทำเองมิได้ เว้น
 แต่พนักงานสอบสวนจะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในขณะเดียวกัน และการจับ
 หรือค้นนั้นจะต้องกระทำให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย

4.2 อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ใ้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 87 ว่า

ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับ เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่ง
 คดี

ในกรณีซึ่งเป็นความฉิบส่โทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษ
 ไม่สูงกว่าความฉิบส่โทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลา

ที่จะถามค่าให้การและที่รู้ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเข
อยู่ที่ไหนเท่านั้น

ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมง นับแต่
เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมา
ศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณี
ที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือมีเหตุจำเป็นอย่าง
อื่น จะยึดเวลาเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงก็ไต่ถามเหตุจำเป็น
แต่มิให้เกินเจ็ดวัน

ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่ากำหนด
เวลาในวรรคก่อน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ให้ส่งผู้ต้อง
หามาศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้อง
ต่อศาลขอหมายซึ่งผู้ต้องหาไว้

ในกรณีความผิดอาญาที่โคกระหาลงมีอัตราโทษจำคุกอย่าง
สูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งซึ่งใดครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกิน
เจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า
หกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปีหรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งซึ่งหลาย ๆ ครั้งติด ๆ กันได้
แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่
เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่
สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งซึ่ง
หลายครั้งติด ๆ กันก็ได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน
และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

พนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่น
นอกเขตของศาล ซึ่งใดสั่งซึ่งผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวน
จะยื่นคำร้องขอโอนการซึ่งไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำ
การสอบสวนนั้นก็ไต่ เมื่อศาลที่สั่งซึ่งไว้เห็นเป็นการสมควรก็
ให้ส่งโอนไป

ตามตัวบทกฎหมายดังกล่าวนี้ เป็นกำหนดระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหา นับตั้งแต่วันที่ผู้ถูกจับมาที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจผู้ทำการสอบสวนคดี เหตุที่ต้องกำหนดระยะเวลาควบคุมตัวในระหว่างการสอบสวน ก็เพราะการควบคุมตัวผู้ต้องหาเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาโดยตรง หากไม่กำหนดระยะเวลาไว้ ก็อาจเกิดความเสียหายแก่ผู้ต้องหา โดยอาจจะถูกกักขังแกล้งควบคุมตัวโดยไม่มีความคิด หรืออาจถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานเกินความจำเป็น โดยพนักงานสอบสวนอาจไม่กระตือรือร้นในการสอบสวนคดีก็ได้

ในชั้นแรกกฎหมายกำหนดไว้ให้ควบคุมตัวผู้ถูกจับเฉพาะเมื่อเกิดความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีเท่านั้น ถ้าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้แล้ว ต้องปล่อยตัวทันที มิฉะนั้นผู้ถูกจับอาจฟ้องร้องผู้ควบคุมฐานทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพได้ และแม้จะมีความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดีก็ตามกฎหมายก็ให้อำนาจผู้ควบคุมตัวที่จะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น ถ้าพ้นกำหนดแล้วจะอ้างว่าการสอบสวนยังไม่เสร็จ หรือมีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมต่อไปด้วยประการใด ๆ ไม่ได้ จะต้องปล่อยตัวผู้ถูกจับไปทันทีเช่นกัน

ในกรณีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษนั้น เมื่อไต่ถามคำให้การและรู้ตัวผู้ถูกจับเป็นใคร อยู่ที่ไหนแล้วจะต้องปล่อยตัวผู้ถูกจับไปทันที จะควบคุมตัวต่อไปไม่ได้

ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าความผิดลหุโทษนั้น ผู้ทำการสอบสวนมีอำนาจจะควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้ได้ภายในกำหนดสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของตนเท่านั้น โดยไม่ให้เกินเวลาที่เดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงด้วย เช่นในกรณีที่สถานีที่ถูกจับอยู่ห่างจากสถานีตำรวจ หรือที่ว่าการอำเภอ ต้องใช้เวลาเดินทางนับแต่เวลาถูกจับมาสถานีตำรวจ หรือที่ว่าการอำเภอ ยี่สิบสี่ชั่วโมง ทั้งนี้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจควบคุมตัวต่อไปตามความจำเป็น แต่ไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมง เมื่อครบกำหนดแล้วจะต้องส่งตัวผู้ถูกจับมาศาล แม้ว่าระยะเวลาเดินทางจากสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอถึงศาล จะใช้เวลาอีกยี่สิบสี่ชั่วโมง

ก็ตาม ถือว่าการควบคุมตัวของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ทำการสอบสวนดังกล่าวนี้เป็น การควบคุมตัวภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว เพราะระยะเวลาตั้งแต่ถูกจับมาถึงสถานีตำรวจหรือที่ว่าการอำเภอ และจากสถานีตำรวจ หรือที่ว่าการอำเภอมาศาล ไม่รวมเข้าในระยะเวลาที่ให้อำนาจแก่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจควบคุมตัวผู้ถูกจับ ถ้าการเดินทางนั้นเป็นการเดินทางตามปกติ

แต่กำหนดระยะเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงที่ควบคุมอยู่ที่สถานีตำรวจ หรือที่ว่าการอำเภอนี้ อาจขยายออกไปได้อีกตามความจำเป็น แต่ไม่เกินเจ็ดวัน เมื่อครบกำหนดเจ็ดวันแล้ว แม้การสอบสวนจะยังไม่เสร็จสิ้น หรือมีเหตุจำเป็นอย่างไรก็ตาม พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่อาจจะทำการควบคุมตัวผู้ถูกจับโดยตัวตนเอง จะต้องนำตัวมาศาล แล้วจะเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน (ในกรณีที่ยังไม่ได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณา) หรือจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการ (ในกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาแล้ว) ที่จะยื่นคำร้องต่อศาล ขอหมายจับผู้ต้องหา นั้นไว้ ซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจ สั่งซึ่งผู้ต้องหาตามความจำเป็นที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ร้องขอหรือจะให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างนั้นก็

ในกรณีที่พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนแล้วแต่กรณีมีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งซึ่งผู้ต้องหาต่อไปนั้น กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาไว้ตามอัตราโทษมากน้อย ของความผิดที่ผู้ต้องหาได้ถูกกล่าวหา ดังนี้

ถ้าความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งซึ่งผู้ต้องหาได้เพียงครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ถ้าความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้นเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูง เกินกว่าหกเดือนแต่ไม่เกินสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะยื่นคำร้องขอให้ศาลซึ่งใดหลายครั้งติด ๆ กันได้ตามความจำเป็น แต่ครั้งหนึ่ง ๆ ต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ถ้าความผิดที่ถูกกล่าวหาเมื่ออัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม จะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งไต่หลายครั้งติดต่อกัน แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ตามกำหนดเวลาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ถ้าพนักงานสอบสวนยังสอบสวนไม่เสร็จ หรือพนักงานอัยการยังไม่ไต่พยานผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ศาลจะมีหมายปล่อยผู้ต้องหาไปทันที

จะเห็นได้ว่า อำนาจในการควบคุมผู้ต้องหาในระหว่างสอบสวนนั้น เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในชั้นแรกที่ถูกจับได้เป็นระยะเวลาไม่เกินเจ็ดวัน ถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปอีก จะต้องมาขออำนาจศาลสั่งขัง และการยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งขัง เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการโดยตรง สำหรับพนักงานอัยการนั้น จะมีอำนาจก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมาให้พนักงานอัยการพิจารณาเท่านั้น และพนักงานอัยการเมื่อรับสำนวนการสอบสวนแล้ว จะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนนั้นภายในกำหนดควบคุมตัวที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจหรือที่ศาลสั่งขังไว้ ถ้าพนักงานอัยการไม่อาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนได้ภายในกำหนดดังกล่าวแล้ว เช่น ยังเห็นว่าสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนส่งมานั้นยังบกพร่องอยู่ จะต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือยังจะต้องให้พนักงานสอบสวนส่งพยานมาให้ซักถาม พนักงานอัยการก็มีอำนาจที่จะยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้สั่งขังผู้ต้องหาต่อศาลต่อไปอีก ทั้งนี้ระยะเวลาที่ขอให้ศาลสั่งขังของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการรวมกันแล้ว จะต้องไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้ดังกล่าวนในมาตรา 87 เช่นในคดีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา อันมีอัตราโทษอย่างสูงกว่าสิบปีขึ้นไป ก่อนพนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนการสอบสวนมาให้พนักงานอัยการพิจารณา พนักงานสอบสวนได้ยื่นคำร้องต่อศาลมาแล้ว 6 ครั้ง ครั้งหนึ่งมีกำหนด 12 วัน เท่ากับว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังมาแล้ว 72 วัน ดังนั้นถ้าพนักงานอัยการยังไม่อาจส่งสำนวนการสอบสวนได้ เพราะเหตุดังกล่าวแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาได้อีกครั้งเดียวมีกำหนดอย่างสูงไม่เกิน 12 วัน

ถ้าครบกำหนดครั้งนี้แล้วยังไม่อาจสั่งสำนวนได้อีก ศาลต้องมีคำสั่งปล่อยผู้ต้องหาทันที และถ้าต่อมาพนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้อง จะควบคุมผู้ต้องหานั้นต่อไปอีกไม่ได้ จะกระทำได้อีกก็เพียงแต่ให้นำตัวผู้ต้องหานั้นมาศาลเพื่อยื่นฟ้องเท่านั้น¹⁰

4.3 อำนาจปล่อยตัวผู้ต้องหา แยกออกเป็น

4.3.1 อำนาจปล่อยตัวผู้ต้องหาในกรณีธรรมดา อันได้แก่อำนาจของพนักงานสอบสวนของพนักงานอัยการและศาล ที่จะปล่อยตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนได้เสมอ เมื่อเห็นว่าไม่จำเป็นต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ แม้เมื่อนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาลแล้ว พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ก็มีอำนาจขอให้ปล่อยตัว หรือปล่อยตัวผู้ต้องหาแล้วแต่กรณีได้เช่นกัน¹¹

4.3.2 อำนาจปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา อันได้แก่อำนาจที่จะอนุญาตให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาไปในระหว่างสอบสวน โดยให้มารายงานตัวต่อผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวไปภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ หรือทุกครั้งที่มีหมายเรียกตัว ในกรณีนี้ผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราว อาจจะให้ผู้ต้องหาทำสัญญาประกันตัวไว้ โดยมีหลักประกันมาวางค้ำยหรือไม่ก็ได้

4.3.2.1 ผู้มีอำนาจให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล

ก. พนักงานสอบสวนมีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาได้ โดยฝ่ายผู้ต้องหาที่มีสิทธิ์ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อพนักงานสอบสวนตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกขังจนถึงก่อนพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ หรือก่อนที่พนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล

¹⁰ คณิง ภาไชย, เรื่องเคิม, หน้า 196 และคำพิพากษาฎีกาที่ 515/2491.

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 72 (2).

ข. พนักงานอัยการมีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาได้ เมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน และมีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา ก่อนครบระยะเวลาที่พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจผู้ทำการสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัว เช่น เมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจควบคุมตัวไว้ 3 วัน แล้วส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ยังมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้อีก 4 วัน ในระหว่างการพิจารณาสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ ถ้าจะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ในระหว่างนี้ ต้องยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ เมื่อยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวแล้ว พนักงานอัยการจะอนุญาตหรือไม่ก็ได้

แต่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนมายังพนักงานอัยการหลังจากหมดเวลาที่พนักงานสอบสวนจะควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปได้ และได้นำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังต่อศาลแล้ว พนักงานอัยการไม่มีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาได้ แต่จะต้องพิจารณาสำนวนการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ฝากขังได้เท่านั้น ถ้าเสร็จไม่ทัน พนักงานอัยการก็ต้องยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลต่อไป แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาตามมาตรา 87 ดังกล่าวมาแล้ว การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกฝากขังต่อศาลนี้ ต้องยื่นต่อศาล

ขอควรเข้าใจ เมื่อมีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาแล้ว ไม่ว่าจะ เป็นคำสั่งอนุญาตของพนักงานสอบสวนหรือของพนักงานอัยการ ระหว่างระยะเวลาที่ผู้ต้องหาได้ถูกปล่อยชั่วคราวไปนั้น ไม่รวมอยู่ในระยะเวลาควบคุมตัวตามมาตรา 87 เช่น

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับตัวผู้ต้องหา มาได้ และควบคุมตัวในระหว่างสอบสวน 3 วัน ได้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาไปมีกำหนด 10 วัน ต่อมา 5 วัน ได้ทราบว่าผู้ต้องหากำลังจะหลบหนี จึงติดตามจับตัวมาได้ในวันนั้น ดังนี้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้ทำการสอบสวนคดีนั้น มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปได้อีก 4 วัน

หรือในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ 3 วัน แล้วส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการ พนักงาน
อัยการไต่พลอยชั่วคราวผู้ต้องหาไปมีกำหนด 10 วัน เมื่อถึงกำหนด 10 วัน ผู้ต้องหาไม่
มารายงานตัว พนักงานอัยการได้ขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมผู้ต้องหา
ต่อมาอีก 10 วันจึงจับได้ เช่นนี้ พนักงานอัยการก็มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่าง
การพิจารณาสำนวนการสอบสวนของอัยการได้อีก 4 วัน

ถ้าเป็นกรณีที่ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาไปโดย
ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ แต่ให้ผู้ต้องหามารายงานตัว เมื่อมีหมายเรียกไปเช่นนี้
พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการผู้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไป สามารถทำการสอบสวน
หรือพิจารณาสำนวนการสอบสวนต่อไปได้ภายในกำหนดระยะเวลาแห่งอายุความของความ
ผิดที่กล่าวหาในนั้น และเมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้น พร้อมจะฟ้องคดีเมื่อใด ก็หมายเรียก
ผู้ต้องหามา นำตัวไปส่งศาลพร้อมคำฟ้องต่อไป

ค. ศาล เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่น
คำร้องขอฝากขังต่อศาลในกรณีที่การสอบสวนยังไม่เสร็จ เรียบร้อยตามอำนาจในมาตรา
87 แล้ว การยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา ต้องยื่นต่อศาล (มาตรา 106 (2))
เมื่อศาลพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาแล้ว ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ปล่อยตัว
ชั่วคราวผู้ต้องหา แต่ศาลจะกำหนดระยะเวลาให้มารายงานตัวต่อศาลได้ไม่เกินกำหนดระยะ
เวลาที่อนุญาตในคำร้องขอฝากขัง เช่น ในคดีที่ถูกกล่าวหาว่ามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงกว่า
หกเดือนแต่ไม่เกิน 10 ปี หรือปรับเกินกว่าหกร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และพนักงาน
สอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลครั้งแรกมีกำหนด 12 วัน และศาลอนุญาตแล้ว
ถ้ามีคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา และศาลเห็นสมควร ศาลจะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว
ได้ แต่จะกำหนดเวลาให้ผู้ต้องหามารายงานตัวต่อศาลเกินกว่า 12 วัน ที่อนุญาต
ให้พนักงานสอบสวนฝากขังไว้ไม่ได้ และเมื่อถึงกำหนดฝากขัง และผู้ต้องหามารายงานตัว
ต่อศาลแล้ว ถ้าพนักงานสอบสวนมาฝากขังต่อไปอีก 12 วัน และศาลอนุญาตให้ฝากขังต่อ
ฝ่ายผู้ต้องหาที่ประสงค์จะให้ปล่อยตัวชั่วคราวอีก ก็จะต้องยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว

ใหม่อีก ต้องทำเช่นนี้ทุกครั้งที่งานกว่าสำนักงานสอบสวนจะเสร็จสิ้นลง โดยมีการฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาภายในกำหนดปากซัง ตามมาตรา 87 ถ้าครบกำหนดปากซังตามมาตรา 87 แล้ว ยังไม่มีการฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี ศาลไม่มีอำนาจจะขังผู้ต้องหาหรือให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาอีกได้ และจะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไปเลย

ในกรณีเช่นนี้ ถ้าต่อมาสำนักงานสอบสวนเสร็จสิ้น และพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งฟ้องคดี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจเพียงจับกุมผู้ต้องหา เพื่อให้พนักงานอัยการนำตัวส่งศาลพร้อมคำฟ้องเท่านั้น จะควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปอีกไม่ได้ เพราะมาตรา 165 กำหนดให้พนักงานอัยการนำตัวจำเลยมาพร้อมคำฟ้องที่ยื่นต่อศาล หรือจำเลยถูกขังอยู่ในอำนาจของศาลแล้วเท่านั้น

เมื่อพนักงานอัยการไต่ยื่นฟ้องต่อศาลพร้อมกับตัวจำเลย หรือในกรณีจำเลยถูกขังอยู่ในอำนาจของศาลแล้ว ศาลก็มีอำนาจที่จะอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวจำเลยในระหว่างพิจารณาอีกได้

4.3.2.2 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการผู้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว จำต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- ก. ความหนักเบาแห่งข้อหา
- ข. พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- ค. เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- ง. ผู้ต้องหานั้นจะหลบหนีหรือไม่
- จ. ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการ

ปล่อยชั่วคราวมีเพียงใด

ถ้าคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวนั้นศาลเป็นผู้รับพิจารณา นอกจากศาลจะพิจารณาข้อดังกล่าวประกอบแล้ว ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

โดยที่มาตรา 109 กำหนดไว้ให้ศาลสอบถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการว่าจะคัดค้านคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในกรณีที่อยู่ของต้องหา กล่าวหาว่าทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีเท่านั้น ดังนั้น ถ้าความผิดที่อยู่ของหาถูกกล่าวหาว่ามีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี ศาลจะสอบถามพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีหรือไม่ก็ได้ และแม้ว่ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ตาม ศาลอาจใช้ดุลยพินิจให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาก็ได้

4.3.2.3 วิธีการปล่อยชั่วคราว เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณีเห็นสมควรตามคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา ก็จะอนุญาตให้มีการปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวได้ 3 วิธี คือ

- ก. ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน
- ข. ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน
- ค. ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกันค้ำ

ความละเอียดต่อไปนี้

ก. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน คือการปล่อยผู้ต้องหาไปโดยไม่มีความสัญญา หรือไม่มีหลักประกันแต่ประการใด เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่า จะมาตามหมายนัด หรือหมายเรียกเท่านั้น (มาตรา 111)

ข. การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน คือการปล่อยไปโดยมีสัญญาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมาเมื่อถูกเรียกหรือตามนัด ถ้าไม่มาก็จะต้องเสียค่าปรับเป็นจำนวนตามที่ระบุไว้ในสัญญาประกัน การทำสัญญาประกันนี้ผู้ต้องหาจะทำเองก็ได้ เรียกว่า "ประกันตัวเอง" หรือจะให้บุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อมาทำสัญญาประกันก็ได้

ค. การปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน คือมีสัญญาประกันโดยกำหนดค่าปรับและมีหลักประกันซึ่งมี 3 ชนิดคือ มีเงินสดมาวาง มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ (มาตรา 114)

การที่จะปล่อยชั่วคราวโดยวิธีใดวิธีหนึ่งนั้นมีมาตรา 110 บัญญัติไว้ว่า

"ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกในอัตราอย่างสูงตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันค้ำหรือไม้ก็ได้"

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลยหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักทรัพย์สินประกันค้ำก็ได้"

ซึ่งเห็นได้ว่า เฉพาะในคดีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีประกันเท่านั้น ในความผิดอย่างอื่นให้เป็นดุลยพินิจของผู้มีอำนาจพิจารณาขอปล่อยชั่วคราว ซึ่งการพิจารณานั้นมีหลักการตามที่กล่าวมาแล้วในข้อ 4.3.2.2

4.3.2.3 ความสิ้นสุดแห่งการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา

ก. เมื่อมีการถอนประกัน กล่าวคือ ผู้ทำสัญญาประกัน อาจขอถอนสัญญาประกัน หรือขอถอนหลักประกันได้โดยนำตัวผู้ต้องหาคืนต่อเจ้าพนักงานหรือศาล (มาตรา 116)

ข. เมื่อผู้ทำสัญญาประกันไม่อาจทำสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น หรือไม่อาจหาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิม ในกรณีที่เจ้าพนักงานหรือศาลสั่งให้ดำเนินการ ก็เฉพาะความปรากฏต่อมาหลังจากที่ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาไปแล้วว่าสัญญาประกันค่าไป หรือหลักประกันไม่เพียงพอ เพราะกลฉ้อฉลหรือฉีกหลงเท่านั้น

ค. เมื่อผู้ต้องหาซึ่งถูกปล่อยชั่วคราวไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร หรือไต่หนีไป หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานโดยตรงหรือทางอ้อม อันเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานหรือศาลออกหมายจับ และผู้ทำสัญญาประกันถูกพนักงานอัยการฟ้องตามสัญญาประกัน ในกรณีที่ผู้ทำสัญญาประกันกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ หรือผู้ทำสัญญาประกัน อาจถูกศาลมีคำสั่งให้ชำระค่าปรับตามสัญญาประกันในกรณีที่ผู้ทำสัญญาประกันขึ้นศาล

ข้อควรสังเกต การควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ การให้ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวก็มีส่วนสัมพันธ์กับความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหา กล่าวคือ ถ้าความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาเป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษในอัตราสูงแล้ว ผู้ต้องหาอาจถูกควบคุมตัวในระหว่าง

สอบสวนนานกว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาในอัตราโทษที่ต่ำกว่า เช่นเดียวกันกับการขอให้มีการ
 ปลดปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในอัตราโทษสูง ย่อมจะต้องมีการประกัน
 ตัวด้วยสัญญาประกันที่กำหนดค่าปรับที่สูง และอาจต้องมีหลักประกันด้วยก็ได้ ซึ่งต่างกับผู้
 ตองหาที่ถูกกล่าวหาว่า กระทำความผิดในอัตราโทษต่ำ เช่นความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงจำคุก
 ไม่เกิน 1 ปี อาจไม่ต้องทำสัญญาประกันเลยก็ได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย